

Maharal Of Prague On The Parashah

Parashat Terumah 5780

R' Yisroel Meir Rosenzweig - enrosenzweig@gmail.com

The House Of Holiness

1. **Rashi** [1040 – 1105, France], **Shemot 25:8** [<http://rashi.alhatorah.org> Translation]

ועשו לי מקדש. וְעָשׂוּ לְשִׁמִּי בַיִת קֹדֶשׁ:

מקדש AND LET THEM MAKE ME A SANCTUARY – Let them make to the glory of My Name (cf. Rashi on v. 2) a place of holiness.

2. **R' Yehudah Loeb - Maharal** [1785 - 1865, Poland, Czech Republic], **Gur Aryeh, ibid.**

(ח) **ועשו לשמי בית קדושה כו'.** פירוש, דלא היה עשייתו מקדש, כי "מקדש" הוא בית שנתקדש, והם לא היו עושים הקדושה, אלא 'בית קדושה', רוצה לומר הראוי להיות קודש:

3. **R'David HaLevi Segal** [1586 – 1667, Poland], **Divrei David, ibid.**

(ח) **[ועשו לי מקדש] ועשו לשמי בית קדושה.** תקן בזה דלשון 'מקדש' פירושו קדושה וא"כ היאך יעשו קדושה, דעשייה שייכת על דבר שיש בו ממש והקדושה היא דבר רוחני, ע"כ פירש 'בית קדושה' ועל 'בית' שייך עשייה. ודקדק רש"י בלשונו מלת 'ועשו', כי בשעת העשייה מחשבתו יהיה לשמי ולא שיחשבו שאח"כ תהיה קדושה שם, וכבר פרשתי ההוכחה ד'לי, לשמי':

The Three Arons

5. **Rashi** [1040 – 1105, France], **Shemot 25:11** [<http://rashi.alhatorah.org> Translation]

מבית ומחוץ תצפנו. שְׁלֹשָׁה אַרְוֹנוֹת עָשָׂה בְּצִלְאֵל, שְׁנַיִם שֶׁל זָהָב וְאֶחָד שֶׁל עֵץ, אַרְבַּע כְּתָלִים וְשׁוּלַיִם לְכָל אֶחָד וּפְתוּחִים מִלְּמַעְלָה, נִתָּן שֶׁל עֵץ בְּתוֹךְ שֶׁל זָהָב וְשֶׁל זָהָב בְּתוֹךְ שֶׁל עֵץ וְחִפָּה שִׁפְתוֹ הֶעָלְיוֹנָה בְּזָהָב, נִמְצָא מִצָּפָה מִבַּיִת וּמְחוּץ (יומא ע"ב):

WITHIN AND WITHOUT SHALT THOU OVERLAY IT – Bezalel made three arks, two of gold and one of wood, each having four walls (sides) and a bottom, being, however, open at the top. He put the wooden ark into the larger golden one and the smaller golden one into that of wood and covered its upper rim (that of the wooden ark) with gold; consequently it can be said that the wooden ark was overlaid with gold within and without (Yoma 72b; Jerusalem Talmud Shekalim 6:1).

6. **R' Yehudah Loeb - Maharal** [1785 - 1865, Poland, Czech Republic], **Gur Aryeh, ibid.**

1 (יא) **שלשה ארונות כו'.** נראה מה שהוצרכו לומר (יומא עב): שלשה ארונות היו, ולא כמשמעו שהיה מצפה אותו חתיכות חתיכות דבוקים על
2 העץ, כי אם היה הציפוי נדבק בו עד שאי אפשר להפרד משם, היה זה תוספות על הארון, דכל המחובר לדבר הרי בטל אצלו כמוהו, והתורה נתנה
3 שעור לארון אמתי וחצי ארכו (פסוק י), וכן לקומתו, ולא היה לו השיעור הזה, כי ניתוסף עליו הזהב. אבל השתא שכל ארון וארון היה בפני
4 עצמו, לא היה תוספות עליו. ועוד, שאם יהיה נדבק הזהב על העץ יהיה צריך להכניס מסמר של זהב בעץ, והתורה אמרה של עץ יהיה ולא יהיה של
5 זהב, אבל השתא דעשה שלשה ארונות, כל אחד ואחד בפני עצמו, לא היה צריך להכניס שום דבר בארון של עץ.
6 **והקשה הראב"ע** (סוף פסוק י), כיון שהיה צריך על כל פנים להיות עושה שלשה ארונות, שנים של זהב ואחד של עץ, יעשה אחד של זהב,
7 **שרז"ל** נתנו כבר טעם במדרש (תנחומא ויקהל, ז), לפי שהתורה נקראת "עץ חיים" (משלי ג, יח), לכך היה הארון של עץ. ודבר זה דבר עמוק, כי
8 התורה נקראת "עץ חיים למחזיקים בה" (שם), לפיכך היה הארון של עץ, כי העץ הוא נטיעה קיימת, כך דברי תורה הם מתחברים ונטועים דבקים
9 עם השם יתברך, והוא קיים נצחי, ובשביל זה הוא קיים לעד. ואילו הזהב, אף על גב דהוא חשוב, אינו נטיעה. אבל הציפוי הוא של זהב, והוא טעם
10 מופלא להיות הדבר הנראה של זהב, על שם "אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד" (משלי ג, טז), וידוע כי ה"אורך ימים" הוא עולם הבא,
11 שאינו נראה, "עין לא ראתה אלהים זולתך" (ישעיה סד, ג), ולפיכך העץ, המורה על הנטיעה הנצחית, היה מכוסה ונעלם, ואילו הכבוד יש לו
12 בעולם הזה, והוא נראה. ולפיכך היה של עץ בתוכו, והיה נראה העושר והכבוד. ועוד, כאשר תבין תמצא עוד, כי היה צריך להיות עץ בתוכו וזהב
13 מבחוץ ומבפנים, כי כן ראוי הוא ונכון לפי החכמה:

7. **Rashi** [1040 – 1105, France], **Bereishit 21:33** [<http://rashi.alhatorah.org> Translation]

אשל. רב ושמואל, חד אמר פרדס להביא ממנו פרות לאורחים בפעודה, וחד אמר פנדק לאכסניא ובו כל מיני פרות. ומצינו לשון נטיעה באהלים, ששנאמר
ויטע אהלי אפדנו (דניאל י"א):

AND ABRAHAM PLANTED AN – Rab and Samuel differ as to what this was. One said it was an orchard from which to supply fruit for the guests at their meal. The other said it was an inn for lodging in which were all kinds of fruit (Sotah 10a). And we can speak of planting an inn for we find the expression planting used of tents, as it is said, (Daniel 11:45) "And he shall plant the tents of his palace".

1 **(לג) חד אמר פרדס.** ויש לתמוה מה נפקא לי מיניה אם פרדס היה או היה פונדק, ולפי דעתי יש רמז מופלא לכל אחד מאלו שתי דעות;
 2 **כי למאן דאמר שנטע אברהם פרדס** - רוצה לומר כי ראוי לאברהם נטיעת הפרדס במה שאברהם הוא דומה ומתיחס לפרדס, מפני שהפרדס יש בו
 3 אילנות נטועות, כך אברהם הוא הנטיעה הראשונה, שהרי בשביל אברהם נברא העולם, מפני שהיו שני אלפים תוהו, ולא היה מציאות להם עד שבא
 4 אברהם, אם כן אברהם היה הנטיעה הראשונה שנטע השם יתברך בעולמו. ולפיכך ראוי לו שיטע פרדס, שהיה דומה אברהם לעולם כמו הנטיעה, וכך
 5 היה אברהם בעולם, והיה נטיעה מתברכת - ממנו נהנים הכל, בכל אשר ישאל:
 6 **ולמאן דאמר 'פונדק'**, פירוש כי ראוי אברהם לנטיעת פונדק, כי היה אברהם מתיחס אל פונדק - שבו נכנסים כל עוברים ושבים ומתאספים שם, כך
 7 היה אברהם נקרא "אב המון [גוים]" (לעיל יז, ה), מאסף כל בני אדם בעולם. ודבר זה מבואר מכמה מקומות כי אברהם נקרא "אב המון" מאסף
 8 הכל, ובשביל כך נטע פונדק לכל העולם - מאחר שהוא מאחד ומאסף הכל, והוא נותן להם קיום פרנסתם, שעל ידו מתפרנס הכל, כמו הפונדק הזה
 9 שבו נמצא הפרנסה - כך המשכת הפרנסה באה לעולם על ידי אברהם, שהוא פונדק העולם:
 10 **כלל מחלוקותיהם בזה** - כי למאן דאמר 'פרדס' היה העולם מתברך על ידי אברהם, ונמשכים הכל אליו בשביל שהוא היה הנטיעה שנטע השם יתברך
 11 בראשונה, והוא יסוד לכל, ולפיכך נטע אברהם פרדס. **ולמאן דאמר 'פונדק'** היה הכל מתברך על ידו מפני שהוא אב המון בני אדם, מאחד הכל
 12 והאסף אותם, ובשביל כך על ידו מתפרנס העולם, ולפיכך נטע פונדק. וכל אלו דברים הם דברי אמת, דברים ברורים מי שידוע להבין דברי אמת
 13 ודברי חכמים. ולפי הכל נטע אברהם דבר דומה ומתיחס אליו, ועל ידי זה קרא בשם ד', כי בין למאן דאמר 'פונדק' ובין למאן דאמר 'פרדס' היה
 14 אברהם מורה על מציאות השם יתברך במה שהיה אברהם הפרדס או הפונדק אשר נטע ד', והבין הדברים האלו:
 15 **ויש לפרש כי יסוד נטיעת החכמה נקרא 'פרדס'** (ר' חגיגה יד ע"ב), כי כמו שהפרדס יש בו נטיעות, והנטיעות מוציאים פרי, כך היה אברהם נטע
 16 נטיעות המושכלות שראוי לקרותן 'נטיעה', כי כמו שנטיעה היא נטיעה חזקה בארץ - כך מושכל המציאות הם נטועים חזקים, שהם קיימים אמתים.
 17 ומן מושכל הנמצאות אשר הם נטיעות חזקות ראשונות לשכל - הם עושים פרי להוציא מושכלות שניות ממנו, וזהו שנטע אברהם, שהיה עורך
 18 ומסדר סדר החכמה - שרשים אמתים בהקדמות חזקות, שהכל היו מודים בהן, וממנו היה מוציא פירות. [ו] כאשר היה אחד רוצה לדעת שום השגה
 19 - היה מביא לו מן הפרדס הזה, שהיו בו שרשי חכמות. והפרי הוא התולדה המתחייב מן החכמות, ולפיכך קאמר במדרש רבות (ב"ר נד, ו) שנטע
 20 פרדס שקרא "אשל", כלומר 'שאל מה שתשאל, ענבים תאנים רימונים'. והכוונה בזה - כל המושכל וכל השגה שהיה רוצה - היה מביא לו מן הפרדס
 21 הזה, והוא מן שרשי החכמות אשר נטע:
 22 ומאן דאמר 'פונדק' רוצה לומר כי לא היה עיקר אברהם ללמוד חכמות לבני אדם, אלא היה מלמד להם המעשים הרצויים אצל השם יתברך והיה
 23 נגיד אותם והכניסם תחת כנפי השכינה (רש"י לעיל יב, ה), והכניס כל עוברים ושבים בעולם (סוטה י ע"ב), והיה מלמד אותם דרכיהם. כי לדעת
 24 הראשון לא היה מלמד אברהם רק לחכמים, וזה סובר לא כן, אלא כל עוברים - גדולים וקטנים - היה מקבל, ומכניסם תחת כנפי השכינה, והיה
 25 מלמד אותם המעשים אשר יעשו:...

1 **ומה שנקרא התורה עץ ודרך ארץ דרך, מפני שרצה לומר כי התורה היא נטיעה חזקה כמו העץ הזה שהוא נטוע בחזק ויש לו שרשים גדולים, אשר**
 2 **אם כל הרוחות בעולם באים אין מזיזין העץ הזה ממקומו, כך התורה היא נטיעה חזקה, ונטיעת התורה היא עם הש"י אשר ממנו ית' אצולה התורה**
 3 **הזאת מסודרת מאתו, וכמו שיתבאר עוד בכמה מקומות איך הנטיעה הזאת יוצאת מן הש"י כמו שהעץ יוצא ממקום נטיעתו היא האדמה, ואם כל**
 4 **באי עולם באים לעקור התורה אינם יכולים לזוז אותה אף בדבר אחד, כמו שאמרו במדרש (שם פי"ט) כשהיה שלמה המלך ע"ה מרבה נשים אמר**
 5 **רשב"י ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה אמר רבונו של עולם דייתקי שבטלה מקצתה בטלה כולה אמר הקב"ה הרי שלמה ואלף כיוצא בו**
 6 **בטלים ויו"ד ממך אינו בטל עד כאן. וכן אף אם כל ארבע מלכיות שהם כנגד ארבע רוחות העולם באים לעקור התורה מישראל על ידי גזירותם כמו**
 7 **שהיו עושים, אין יכולים לעקור בגזירתם התורה. ונקראת עץ חיים שמורה על נצחית התורה מצד עצמה, ולא שתאמר כי התורה ח"ו לזמן ויש**
 8 **לתורה הפסק מצד התורה עצמה, ולפיכך נקראת התורה עץ חיים שהדבר שנקרא חיים אין לו הפסק, כמו מעיין מים חיים שהוא מקור שאין לו**
 9 **הפסק, לא כמו האדם שנקרא אדם חי שלשון אדם חי ר"ל אדם שיש לו חיות וכדכתיב ויהי האדם לנפש חיה, אם כן האדם מקבל החיות ואפשר**
 10 **שיסולק החיות שקבל, אבל עץ החיים שהעץ הוא החיים עצמו אין לו הפסק. ולכן נקרא השם יתברך אלקים חיים שהוא החיים הנצחיים עצמו,**
 11 **ובמקום שנאמר חי ד' כאלו כתיב חיים שכך מורה הפת"ח. ובאדם שייך לומר חי פרעה בציר"י כמו שאר סמיכות מפני שאין החיות עצמו רק מקבל**
 12 **החיות ואפשר שיסולק. ובאלו שתי מלות שנקראת התורה עץ חיים רמז לך כי אין לתורה בטול הן מצד אחרים הן מצד עצמה של תורה. גם התורה**
 13 **היא עץ חיים שהיא נותנת לחיים למי שאוחז בה דהיינו לומדיה, כמו שאמר (משלי ג') עץ חיים הוא למחזיקים בה. ונקראת עץ כי על ידי התורה**
 14 **יש לאדם דביקות ונטיעה בו יתברך, כי נטיעת התורה יוצא מן הש"י ולפיכך היא עץ חיים למחזיקים בה, וזה שדרשו עץ חיים זו התורה. אבל דרך**
 15 **ארץ נקרא דרך כי הוא הדרך הישר שאינו נוטה לימין ולשמאל רק הולך ביושר כי כל דרך הולך ביושר נקרא דרך חיים מפני כי דרך ארץ הוא תוכחת**
 16 **מוסר, וכל דברי מוסר שלא ילך האדם אחר תאות גופו וחומריו אשר בו דבק המיתה. ודבר זה רמזו ז"ל גם כן במה שאמרו (ב"ר פי"ג) כאשר**
 17 **נבראת האשה נברא השטן עמה שלא נאמר סמ"ך מתחלת התורה עד בריאת האשה שנאמר ויסגור בשר תחתנה וקאמר שם והכתיב הסובב את כל**
 18 **ארץ החוילה ומשני ההיא בנהרות הוא דכתיב, והטעם הוא כי האשה היא נמשלת לחומר אשר בחומר דבק ההעד והמיתה, שהוא השטן, ודבר זה**
 19 **יתבאר לקמן ואין כאן מקום זה, אבל הוא דבר ברור. ולפיכך תוכחת מוסר המיסרים את האדם החמרי שלא ילך אחר תאוותו במה שהוא בעל אדמה**
 20 **חמריית ובו דבק ההעדו שהוא השטן, דבר זה מסלק אותו מן המיתה שהוא דרך מעוקל לדרך חיים, וזהו דרך חיים תוכחת מוסר**